

FILM

FILM

Vijftig jaar fugitive cinema

Iedereen die iets afweet van filmproductie én-distributie, beseft, dat films realiseren in België, vooral in Vlaanderen, een hachelijke onderneming is. Niet alleen wordt het hele Europese bioscoopcircuit zogoed als gemonopoliseerd door de clichéproducties van de Amerikaanse filmindustrie, maar bovendien is er in Vlaanderen nooit een coherent filmbeleid gevoerd. Een productiefonds naar Nederlands model is al jaren beloofd en een nieuw filmdecreet, dat alles iets eenvoudiger zou maken, is sinds vorig jaar in het vooruitzicht gesteld. Voor de cineasten en hun producers blijft het een „wachten op Godot”.

Dat Fugitive Cinema, Vlaandere's enigste filmcollectief, het in bijzonder moeilijke omstandighe-

den desondanks vijftig jaar uithield, is wellicht een uniek feit in de filmgeschiedenis. Dat dit collectief, op 17 maart 1966 opgericht door de vierentwintigjarige Robbe de Hert, zijn broer, de cartoonist Grapjos, muzikant-componist Walter Heynen, de fotografen Louis en Frans Celis, geluidsman André Boeren en uitgever Kris van den Bogaert, in die vijftig jaar bovendien films tot stand bracht die een opvallend niveau haalden, is nog opmerkelijker.

Nauwelijks was Fugitive Cinema gesticht, of de leden produceerden een reeks korte films, o.a. *Insane* (Robbe de Hert, 1967), met niemand minder dan de auteur Louis Paul Boon in de rol van pastoor, en *A Funny Thing Happened on my Way to Golgotha* (Robbe en Jos de Hert, 1968). De bekroning van *A Funny Thing* op het Festival van Oberhausen met de „Grote Prijs van de Animatiefilm” betekende het begin van de internationale erkenning van het filmcollectief. Fugitive zou zich niettemin vooral op het gebied van de documentaire film - het enige genre waarin België dankzij Henri Storck e.a. een zekere traditie bezit - onderscheiden.

Nadat Patrick le Bon en Guido Henderickx in 1968 de groep hadden versterkt, produceerde Fugitive Cinema een reeks „off-television productions”. Opzienbarend waren *S.O.S. Fonske* (1968), het tragische verhaal van een zekere Fons Noyens, die na een ongeval de aangerichte schade niet kan vergoeden, doordat zijn verzekeringsmaatschappij failliet is gegaan, en *De Dood van een Sandwichman* (1971), een sociaal-kritische doorlichting van de begrafenisplechtigheid van de Vlaamse wereldkampioen wielrennen Jean-Pierre Monseré. Beide films werden zowel op binnen- als buitenlandse festivals als t.v.-reportages onderscheiden en geprezen om hun zowel in thematisch als filmisch opzicht originele visie. De Vlaamse televisie (vandaag de dag BRTN) weigerde niet alleen elke medewerking - van

Robbe de Hert en Chris Verbiest.

daar de term „off-television productions” - maar wilde de films aanvankelijk zelfs niet vertonen. Dat gebeurde pas, nadat ze werden bekroond met de Prijs voor de beste t.v.-reportage.

Ondertussen had De Hert ook *De Bom* (1969) gedraaid. Voor dit tragi-komische verhaal over de onmacht van de „kleine man” tegenover de politieke klasse deed hij nogmaals een beroep op Louis Paul Boon, die naast de Amerikaanse actrice Betsy Blair, de hoofdrol vertolkte. Guido Hendrickx realiseerde wat later *Het Laatste Oordeel* (1972) en *Gejaagd door de winst* (1977). Beide films zijn vanwege hun milieuthematiek in deze tijd actueler dan ooit.

Gebrek aan steun van de overheid en van de Vlaamse televisie, leidde ertoe, dat de filmgroep in ernstige financiële moeilijkheden kwam met grotere projecten als de lange fictiefilm *Camera Sutra* (1970-1973) en de uitgebreide reportage-film *Le Filet Américain* (1978-1980). Vooral deze laatste film, die zelfs de V.P.R.O. niet durfde te vertonen, veroorzaakte om budgettaire redenen spanningen binnen de groep. Twee belangrijke medewerkers, Guido Hendrickx en Patrick le Bon, verlieten het collectief. Robbe de Hert zag zich genoodzaakt zich te schikken naar wat toen in de Vlaamse filmproductie en distributie voor commercieel haalbaar doorging, nl. de verfilming van een bekende Vlaamse roman. Hij draaide een remake van Ernest Claes' *De Witte* (*De Witte van Sichem*, 1980) en verfilmde op meesterlijke wijze een roman van Maurice Roelants (*Maria Danneels*, 1982). Vooral het kassucces van *De Witte van Sichem* bood nieuwe perspectieven. Dankzij een aantal commerciële opdrachten slaagde De Hert erin Fugitive, dat inmiddels behalve een distributiehuis ook een eigen theater en filmhuis, King Kong, had opgericht, overeind te houden. De vernietiging door brandstichting van dit unieke centrum op het gebied van film, muziek en toneel in 1982 was echter op-

nieuw een zware tegenvaller voor het collectief.

In de loop van de jaren tachtig werden toch weer enkele opvallend lange documentaires afgeleverd: *De Droomproducenten* (1984), *Henri Storck, ooggetuige* (1987) en de historie van de Vlaamse filmproductie, *Janssen en Janssens maken een film* (1990). Kort na de voltooiing van *Janssen en Janssens* overleed Chris Verbiest, die sinds 1973 een van de trouwste medewerkers was. Het wegvallen van deze bijzonder vakkundige montageman kwam des te harder aan, omdat de montage een van de belangrijkste aspecten van alle Fugitive-producties is. Vooral de inventieve en vaak ludieke montage van beeld (reportage, stock, shots, fictie) en geluid geeft de films hun authenticiteit en indringend karakter.

De aan geen politieke partij gebonden sociale bewogenheid én de originele filmstijl riepen in het verzuilde Vlaanderen helaas meer weerstand dan medewerking op van degenen, die over de produktiemiddelen beschikten. Dat het collectief zich vijftientig jaar staande hield en houdt, is slechts te verklaren uit een fascinatie voor het filmmedium, een niet te stuiten creativiteit en de internationale erkenning die de produkties gelukkig genoten.

Robbe de Hert, sinds 1976 bijgestaan door producent-cineast Luc Pien, zet voor de jaren negentig opnieuw een aantal boeiende Fugitive-producties op de rol. Moge het in het vooruitzicht gestelde nieuwe filmdecreet het hun iets makkelijker maken dan in de afgelopen vijftientig jaar.

Wim de Poorter

Zie ook: WIMDE POORTER, *Het idealisme van Fugitive Cinema*, in *Ons Erfdeel*, 27ste jg. nr. 2, 1984, pp. 252-258.

Heropening Nederlands filmmuseum

Zoals andere zichzelf respecterende naties bezit Nederland een nationaal filmmuseum. Een instituut dat in zich een archiverende, conserverende en educatieve taak

verenigt en dat als cinematheek een belangrijke rol speelt in het vertonen van specimen uit de internationale filmgeschiedenis.

Jarenlang leidde dit Nederlands Filmmuseum een kormervol bestaan. Gevestigd in een land waar cultuurbesef niet met de paplepel wordt ingenomen en gezegend met een overheid die het verzamelen, conserveren en vertonen van oude films niet hoog op de prioriteitenlijst heeft staan, leed het in toenemende mate onder gebrek aan publieke belangstelling en aan tekortschietende overheidssteun.

Onder leiding van mede-oprichter Jan de Vaal, uit wiens met hartstocht verzamelde collectie films de oprichting van het museum in 1946 voortvloeide, had het zich ontwikkeld tot een besloten bastion waar alleen de zeer gemotiveerden zich binnen waagden.

Na zijn pensionering werd het beleid drastisch gewijzigd. Een „publieksgericht” museum stond het stichtingsbestuur en de subsidiërende overheid voor ogen. In juli 1987 werd Hoos Blotkamp-De Roos, voorheen hoofd afdeling beeldende kunsten van het ministerie van Welzijn, Cultuur en Recreatie, tot directeur benoemd. In januari 1988 trad duizendpoot Eric de Kuyper, tot dan (naast schrijver en filmmaker) docent filmwetenschappen aan de universiteit van Nijmegen, in dienst als adjunct-directeur. De eerste een energieke en vaardige bestuurster bekend met de soms duistere wegen van de ambtenarij, de laatste een gepassioneerde filmliefhebber en regisseur van de speelfilms *Casta Diva*, *Naughty boys* en *Pink Ulysses*.

Dankzij Blotkamps organisatietalenten en De Kuypers „filmische hartstochten” (door hem ooit vastgelegd in een boekje van die naam) stak een ongekend frisse wind op in het Nederlands Filmmuseum en groeide het activiteitenprogramma explosief. De poort van het fraaie 19e eeuwse paviljoen in het Amsterdamse Vondelpark werd wijd opengezet en het publiek hartelijk welkom